

2021-010

Archeologienota Beveren-Leie Kortrijkseweg 104

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

12-4-2021

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Beveren-Leie Kortrijkseweg 104 (provincie West-Vlaanderen), gelegen binnen woon- of recreatiegebied, waarbij de totale oppervlakte van de bodemingrepen 1000m² of meer bedraagt en de betrokken percelen minstens 3000m² groot zijn, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Deze archeologienota is een herwerking van de reeds bekrachtigde/in akte genomen archeologienota <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/12777>. Omdat de bouwplannen uit die archeologienota niet langer overeenkwamen met de geplande werken, wordt een nieuwe archeologienota opgesteld met daarin de juiste versie van de bouwplannen. Inhoudelijk verschilt onderhavige archeologienota niet van de reeds bekrachtigde archeologienota, enkel de beschrijving van de geplande werken en de bouwplannen zijn gewijzigd.

Het terrein, 7701,56m² groot, heeft een min of meer rechthoekige vorm en is noordoost-zuidwest georiënteerd. Het plangebied is gelegen ten zuidoosten van de Kortrijkseweg, een belangrijke verkeersas tussen Gent/Waregem en Kortrijk, en bevindt zich ter hoogte van huisnummer 104. Het betreft een uitgebreid hoevecomplex, met een woning en eromheen meerdere losstaande gebouwen, groenzones en bomen. De site is opgenomen als vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris van het Onroerend Erfgoed

Het plangebied bevindt zich ca. 1km ten zuidoosten van de volmiddeleeuwse dorpskern van Beveren-Leie, langsheen de verkeersas Gent-Kortrijk die begin 18de eeuw zijn huidige loop krijgt. Midden 18de eeuw werd op het terrein een staakmolen opgericht, op dat moment moet er ook een woning/hoeve bij de molen aanwezig zijn geweest. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is ten oosten van de molen een gebouw afgebeeld dat dwars op de Kortrijkseweg staat. Op de kaarten uit de midden 19de eeuw worden 2 gebouwen in L-vorm ten zuidoosten van de molen afgebeeld, het is niet duidelijk of één van de gebouwen overeenkomt met het gebouw op de Ferrariskaart. In de jaren 1880 wordt de molen afgebroken en wordt ten westen van de bestaande gebouwen een stoomgraanoliemolen gebouwd. Het gebouwenbestand breidt later nog verder uit, maar volgens de luchtfoto van 1971 heeft de site dan al zijn huidige invulling, met uitzondering van enkele aanpassingen aan de begroeiing rond de woning. De huidige bebouwing kan voor enige omwoeling van de ondergrond hebben gezorgd, maar grootschalige verstoringen lijken sinds midden 18de eeuw niet te hebben plaatsgevonden op het terrein. Het plangebied is gelegen op een hoge rug gevat tussen de valleien van de Leie in het noorden en de Gaverbeek in het zuiden. Nabij het plangebied zijn geen natuurlijke waterlopen gekend. De bodem ter hoogte van het terrein is gekarteerd als bebouwde zone, maar is in oorsprong vermoedelijke een droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Er zijn meerdere archeologische sites gekend op de zandrug waarop ook het plangebied is gelegen. Wat opvalt is dat de regio in de Romeinse periode al tamelijk druk bewoond was. Bij enkele archeologische onderzoeken werden diverse sporen en vondsten uit deze periode gevonden. Ook vondsten uit de ijzertijd zijn gekend, alsook losse vondsten uit het meso- en neolithicum. De kern van Beveren-Leie dateert uit de volle middeleeuwen, en vooral ten zuiden van het plangebied zijn

meerdere laatmiddeleeuwse sites met walgracht gekend. Er kan bijgevolg aan het plangebied een hoge archeologische verwachting gegeven worden, gezien de ligging op dezelfde zandrug, in de nabijheid van gekende archeologische sites en langsheen een van oudsher belangrijke handelsweg. Deze verwachting betreft voornamelijk sites met grondsporen uit de metaaltijden, Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijden. Eventuele restanten van de 18de-eeuwse molen(berg) kunnen verwacht worden in de zone tussen de huidige gebouwen en de Kortrijkseweg. Er zijn geen aanwijzingen dat het plangebied een hogere verwachting heeft voor in situ bewaring van steentijd artefactensites.

Alle gebouwen worden afgebroken en de bomen en struiken verwijderd. Het terrein krijgt een volledig nieuwe inrichting waarbij in de noordoostelijke helft van het terrein een winkelruimte wordt gebouwd. Het zuidwestelijke deel van het terrein wordt verhard en ingericht als parking. Om het terrein bouwrijp te maken, wordt de volledige oppervlakte afgegraven tot op de volle grond, waarna er een funderingslaag in mengpuin van 40cm dik wordt aangebracht. Het nieuwe maaiveld komt ca. 10 tot ca. 50cm hoger te liggen dan het huidige maaiveld. Het winkelgebouw wordt opgevat als een skeletstructuur, waarbij op geregelde afstand van elkaar dragende kolommen worden voorzien. In het gebouw worden ook technische ruimtes, kantoren, opslagplaatsen en sanitaire ruimtes ingericht. Op een deel van het gebouw worden op een eerste verdieping 2 appartementen gebouwd. Onder de parking wordt een ondergronds buffervolume van ca. 155m² oppervlakte meer dan 1m diep uitgegraven. Rond het gebouw en onder de parking worden nutsvoorzieningen aangelegd, aan de perceelsranden worden groenstroken voorzien. In het noordoosten en het zuidwesten worden inritten voorzien voor gemotoriseerd vervoer, centraal komt een toegang tot het terrein voor voetgangers en fietsers. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken (incl. slopen en rooien) van de percelen waarbij wordt afgegraven tot op de volle grond, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen- en voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van het winkelgebouw, aanleg van verhardingen, uitgraving van het bufferbekken, ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond. Er kan algemeen uitgegaan worden van een bodemingreep van ca. 40cm op het totale terrein, met plaatselijk diepere ingrepen voor de funderingen, nutsvoorzieningen en het bufferbekken.

Het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting, waarbij sites met grondsporen uit diverse archeologische periodes niet uit te sluiten zijn. Zo is de kans reëel dat er restanten van de 18de-eeuwse molen terug te vinden zijn op het terrein. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet met zekerheid aangetoond worden. De geplande werken - waarbij een bodemverstoring zal optreden tot op de volle grond en plaatselijk dieper - zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de menselijke aanwezigheid op de zandrug ten zuiden van de Leievallei, waarvan het archeologisch belang reeds gekend is maar waar nog niet zo veel gravend archeologisch onderzoek is gebeurd. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning. Op dit moment zijn de terreinen bovendien nog deels bebouwd en kan er geen verder vooronderzoek uitgevoerd worden.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Waregem (Beveren-Leie), Kortrijkseweg 104

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 75213,84 en Y: 172618,67; X: 79484,21 en Y: 174723,69

Oppervlakte plangebied: 7701,56m²

Kadastergegevens: Waregem, afdeling 4, sectie B, percelen 330F, 326K, 326L, 332S3, 332T3

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Zijn er restanten van de 18de-eeuwse molen terug te vinden? Heeft de huidige hoeve een oudere voorloper?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

Het is noodzakelijk dat voorafgaand het uitvoeren van het verder vooronderzoek de gebouwen zijn gesloopt en de bomen worden geroid. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat bijvoorbeeld de funderingen en eventuele kelders blijven zitten in de grond. De stronken van de bomen blijven staan, deze worden niet uitgefreesd. Op die manier wordt vermeden dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De ondergrondse structuren en de stronken kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen deze deelzone, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en worden noordoost-zuidwest georiënteerd, mee met de lengterichting van het terrein. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 770m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 193m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 963m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.